

3. Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида. 2017 йил 7 февраль, ПФ-4947-сон. Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси, 31.07.2018.

4. Юлдашев К., Холмирзаев А. Осуществление реализации механизма частного партнерства в Узбекистане."Молодой учёный" № 51(289). С. 435.

5. Юлдашев К. "Ўзбекистон Республикасида хусусий сектор тараққиётининг молиявий муаммолари ва уларни ҳал этиш йўналишлари" автореферат. Тошкент 2010.

Ж. Неъматжонов, Ф. Жураева, илмий раҳбар О.С. Казаков

Namangan muhandislik-texnologiya instituti

Наманган, Ўзбекистон

olimkzkv@gmail.com

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ ШАРОИТИДА МАҲАЛЛИЙ ХОМ АШЁ РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАСИНИ ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Аннотация. Бугунги глобаллашув шароитида мавжуд ресурслардан фойдаланиш масалалари янада муҳим аҳамият касб этмоқда. Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги маҳаллий хом ашё ресурслари ва улардан фойдаланиш самарасини ошириш масалалари ўрганилган. Бу йўналишда таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар. Иқтисодиёт, модернизациялаш, ресурслар, тадбиркорлик, самарадорлик, рақобатбардошлилик, кичик бизнес.

Ж. Неъматжонов, Ф. Жураева, научный руководитель О.С. Казаков

Наманганский инженерно-технологический институт

Наманган, Узбекистан

olimkzkv@gmail.com

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МЕСТНЫХ СЫРЬЕВЫХ РЕСУРСОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Аннотация. В условиях глобализации вопросы использования имеющихся ресурсов приобретает важное значение. В статье изучены вопросы использования местных сырьевых ресурсов в Республике Узбекистане и повышения эффективности использования этими ресурсами. Разработаны предложения в этом направлении.

Ключевые слова: Экономика, модернизация, ресурсы, предпринимательство, эффективность, конкурентоспособность, малый бизнес.

J. Nematzhonov, F. Juraeva, supervisor OI.S. Kazakov
Namangan engineering-institute of technology
Namangan, Republic of Uzbekiston
olimkzkv@gmail.com

QUESTIONS OF INCREASE OF EFFICIENCY OF USE OF A LOCAL SOURCE OF RAW MATERIALS IN THE CONDITIONS OF GLOBALISATION

The summary. In the conditions of globalisation questions of use of available resources are got by great value. In article questions of use of a local source of raw materials in Republic Uzbekistan and increases of efficiency of use by these resources are studied. Offers in this direction are developed.

Keywords: Economy, modernisation, resources, business, efficiency, competitiveness, small-scale business.

Иқтисодиётнинг ривожланиши барқарор бўлиши учун аввалмабор мавжуд ресурсларни қадрлашимиз, уларнинг ҳар бир бирлигидан самарали равишда фойдаланишимиз лозим. Табиат томонидан берилган неъматлардан оқилона фойдаланиш иқтисодиёт ривожининг барча даврларида долзарб масалалардан бири бўлиб келган. Бу масаланинг ечими мамлакат иқтисодиётининг ривожланишига катта таъсир кўрсатади. Айниқса, бугунги кунда мавжуд имкониятлардан ва ресурслардан оқилона фойдаланиш асосида қишлоқ хўжалигида, хусусан унинг муҳим тармоғи ҳисобланган чорвачилиқда аҳоли эҳтиёжи учун зарур бўлган маҳсулотларни ишлаб чиқариш масаласи ўта долзарб масалалардандир.

Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг маърузалари ва асарларида қишлоқ хўжалигини ривожлантириш, уни сифат жиҳатдан юқори даражага олиб чиқиш масаласи кўп бора таъкидланмоқда. “Қамбағалликни қисқартириш ва қишлоқ аҳолиси даромадларини кўпайтиришда энг тез натижа берадиган омил қишлоқ хўжалигида ҳосилдорлик ва самарадорликни кескин оширишдир.

Бунда ҳар гектар ердан олинadиган даромадни ҳозирги ўртача 2 минг доллардан камида 5 минг долларгача етказиш устувор вазифа қилиб қўйилади. Бунинг учун қишлоқ хўжалигига энг илғор технологиялар, сув тежайдиган ва биотехнологияларни, уруғчилик, илм-фан ва инновациялар соҳасидаги ютуқларни кенг жорий этишимиз лозим”.

Мамлакат иқтисодиёти , хусусан қишлоқ хўжалиги олдига қўйилган бу каби мураккаб вазифалардан келиб чиқиб, мақола муаллифлари томонидан мамлакатимизда қишлоқ хўжалигининг чорвачилик ва балиқчилик соҳаларида мавжуд ресурс имкониятларни ўрганиш ва улардан самарали фойдаланиш асосида тармоқни янада жадал суръатлар билан ривожлантириш йўналишида қатор тадқиқотлар олиб борилди. Улар рационални юқори калориялик ва самарали овқатлар билан бойитиш, кунлик ўсишини орттириш йўналишида тажрибалар ўтказилди. Чорва молларининг маҳсулдорлиги ва саломатлиги улар томонидан истеъмол қилинадиган овқатларнинг миқдори билангина эмас, балки уларнинг сифати билан кўп жиҳатдан боғлиқдир. Бунда овқатларнинг сифат коэффициенти муҳим роль ўйнайди. Овқатларнинг сифат коэффициенти деганда уларнинг ҳақиқий ва меъёрадаги қувватлари ўртасидаги фарқлари тушунилади.

Ўсимликлардан олинadиган овқатлар кимёвий таркибига биноан хажмий ва концентранган овқатларга бўлинади. Хажмий овқатларнинг 1 кг.да 7,5 МДЖ камроқ алмашув энергияси бўлади. Уларни дағал ва хўл овқатларга ажратилади. Дағал овқатларда намлик 40 % ни, хужайралар 19 % ни ташкил этади. Хайвонларнинг хўл овқатларида эса намлик 40 % дан ортиқроқни ташкил этади.

Концентрациялашган овқатларнинг энергетик қиймати 1 кг.да 7,5 МДж ни ташкил этади, 19 % дан камроқ хужайралардан ва 40 % дан камроқ намликдан иборат бўлади. Концентрациялашган овқатлар углеводли ва оқсилли турларга бўлинади. Углеводли овқатлар асосан ғалладан ва донни қайта ишлаш корхоналари чиқиндиларидан олинади. Оқсилли овқатлар эса ёғ ишлаб чиқариш саноати иккиламчи маҳсулотлари ва чиқиндиларидан олинади.

Чорвачилиқда ҳозирги вақтда турли овқатлар ва қўшимчалардан фойдаланилади. Айримларини тайёрлаш катта харажатлар талаб қиладим. Бугунги кунда чорвачилиқда фойдаланиладиган турли овқатларнинг таркибини ва истеъмол қувватини, хазм бўлиш ҳолатини ўрганиб чиқиб, чорва хайвонлари учун самарали ҳисобланган, юқори калорияга эга бўлган, озуқавий қуввати юқори бўлган овқатлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш масаласи долзарб масалалардан бири бўлиб қолди. Бунинг учун мамлакатимиз ҳудудларида мавжуд бўлган маҳаллий хом ашё ресурсларидан фойдаланишни мақсад қилиб олдик.

Ўтказилган тадқиқотлар чорва хайвонлари учун тайёрланадиган силос ва сенаж кўп меҳнат талаб қилишини, қишлоқ хўжалиги учун ўта зарур бўлган майдонларни банд қилишини, атроф-муҳитни экологик ҳолатини бузишини ва кам муддат давомида фойдаланиш мумкинлигини кўрсатди. Биз томонимиздан тайёрланадиган

технологияда кўп меҳнат талаб қилмайдиган, ортиқча майдонларни талаб қилмайдиган, узоқ вақт сақлаш имконияти бўладиган ва атроф-муҳитга, экологияга салбий таъсир кўрсатмайдиган озуқаларни тайёрлашга имкон яратилади. Энг аҳамиятлиси, озуқа тайёрлашда табиатда учрайдиган ва ортиқча харажатларни талаб қилмайдиган хом ашё турларидан, жумладан, янтоқ ва турли гиёҳлардан фойдаланилди.

Тайёрланиши белгиланган гранулаларнинг кимёвий таркиби справочникларда келтирилган маълумотлар асосида ёки ҳақиқий кимёвий таҳлил натижасида аниқланади. Озуқавий моддаларнинг ялпи таркиби, улардаги хазм бўлувчи озуқавий моддалар миқдори кимёвий таркибини ҳисобга олиш ва хазм бўлиш коэффициентлари асосида аниқланади. Бугунги кунда ҳамдўстлик мамлакатларида чорва учун тайёрланадиган овқатларнинг хазм бўлиш коэффициентлари аниқланган ва ундан фойдаланиб келинмоқда. Бизнинг мамлакатимизда ҳам ушбу хазм бўлиш коэффициентларидан фойдаланилмоқда. Қуйидаги 1-жадвалда овқатларнинг хазм бўлиши коэффициентлари келтирилган.

1-жадвал

Овқатларнинг хазм бўлиши коэффициентлари, % да

Овқатлар	Протеин	Ёғ	Хужайра	БЭВ
Йирик шохли қорамол учун				
Ўтлар	62	43	58	68
Табиий майдонлардаги пичан	53	46	51	61
Махсус экилган пичан	62	55	51	69
Майдаланган беда	70	82	59	73
Гўшт-суяк уни	73	93	-	50
Турли ўтлардан тайёрланган	49	63	51	53
силос				
Лавлаги	68	65	45	91
Картошка	73	93	45	93
Сули	78	83	24	77
Нўхат	86	62	46	93
Кунжара	91	90	26	71
Арпа	70	74	35	88

Тайёрланадиган озуқа таркибида асосан яшил овқатлар бўлади. Яшил овқатлар гуруҳига табиий ўтлоқлар, яйловлардаги ўтлар ва сунъий яйловлардаги ўтлар, экилган дуккакли экинлар, боғ ва полизлардан чиқадиган турли ўтлар ва барглари кирилади. Яшил овқатларнинг ўзига хос хусусиятларидан бири – улардаги юқори даражадаги намликдир. Улар намлиги 70-80 фоизни ташкил этади. Улар қуритилганидан кейин таркибидаги протеин, минерал моддалар ва витаминларнинг

ҳиссаси ортиб боради. Тайёрланадиган гранулаларда ҳам протеин, минерал моддалар ва витаминларнинг хиссаси юқори бўлишига эришиш мумкин.

Маҳаллий хом ашё ресурсларидан самарали фойдаланиш асосида қишлоқ хўжалигининг чорвачилик тармоғи учун бундай зарур ва юқори калорияли бўлган озуқаларни ишлаб чиқариш масаласи бугунги кундаги долзарб масала бўлиб, уни амалга ошириш учун қуйидагиларни таклиф қиламиз:

1. Маҳаллий хом ашёлар асосида юқори калорияли бўлган озуқаларни тайёрлаш.

2. Мавжуд бўлган хом ашёлар асосида ихчам ва сақлаш нисбатан енгил бўлган озуқалар тайёрлашга эътибор қаратиш.

3. Чорвачилик озуқаларини тайёрлаш учун замонавий ва юқори самарадор технологияларни яратиш ва жорий қилиш.

Ушбу йўналишларни амалга ошириш табиатда мавжуд бўлган маҳаллий хом ашё ресурсларидан янада самарали фойдаланишни ва бу орқали сифатли ва юқори калорияли маҳсулотларни тайёрлаш имкониятини беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси (2020 йил 29 декабрдаги) “Наманган ҳақиқати” газетаси 2020 йил 30 декабрь. № 88 (19626).

2. Казаков О.С. Маҳаллий хом ашёлар ва улардан фойдаланиш масалалари. Наманган, 2015.

3. Kazakov O.S. Improving the management activity of the fruit and vegetable industry . Журнал “Theoretical & Applied Science” № 12/ 2018interprises.

О.Г. Кучкаров

Ферганский государственный университет

Фергана, Узбекистан

oykuchkarov@mail.ru

ҲИНДИСТОНДА БОБУРИЙЛАР СУЛОЛАСИ ТАШҚИ СИЁСАТИНИ ТАДҚИҚ ЭТИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ

Аннотация. Ушбу мақолада Бобурийлар сулоласининг Ҳиндистон сиёсий ҳаётида тутган ўрни, Ҳиндистонда олиб борган ташқи сиёсатининг хусусиятлари белгилаб берилди. Бобурийлар давлати билан Ўрта Осиё хонликлари ўртасидаги сиёсий дипломатик муносабатлар қиёсий таҳлил қилинди; Бобурийлар